

در جست‌وجوی مدینه فاضله؛ نگاهی تطبیقی به آثار منتخب هارپر لی و آلدس هوکسلی

سعید رحیمی پور*

تاریخ دریافت: ۹۸/۱۰/۵

تاریخ پذیرش: ۹۹/۲/۱۱

چکیده

در هر برهه از زمان و در هر نقطه‌ای از جهان، روشنفکران به دنبال کشف ابدیت و آرمان‌های خود، جامعه و جهان آرمانی بوده‌اند. از این رو آن‌ها توجه خود را معطوف به آثار هنری و ادبیات نموده‌اند که کانون اصلی دغدغه‌های فکری و الهامات آن‌ها بوده است. یکی از توجهات قبلی و فعلی انسان و اشتیاق دیرینه او دستیابی به مدینه فاضله و آرمانی بوده که تمام خصلت‌های خلقت او را در برگیرد. با توجه به مؤلفه‌های داستان مثل موضوع پردازی، صحنه پردازی و شخصیت پردازی، هدف از این مقاله نگرش تحلیلی به اثر برگزیده هوکسلی «دنیای شگفت انگیز نو» و اثر هارپر لی «کشتن مرغ مینا» است تا به این پرسش که آیا تشابهی یا وجه مشترکی بین این دو اثر با توجه به موضوع تحقیق وجود دارد یا خیر، پاسخ داده شود. همچنین، در این مقاله این حقیقت به وضوح نشان داده می‌شود که ادبیات و تکنیک‌های برجسته آن، حوزه وسیعی از هنر و علوم را در انعکاس و پیش بینی آینده بشر در جهان را در بر می‌گیرد.
کلیدواژگان: روشنفکران، تم، جامعه، شخصیت پردازی، اگزستانس.

مقدمه

در هر زمان و عصری، ادبیات یکی از مهم‌ترین منابع تعلیمات فکری بوده که در راستای انعکاس الهامات و تفکرات اساسی انسان پیش رفته است. از منظر ادبیات، آثار ادبی چه شعر و چه نثر قابل مشاهده هستند. زمانی که موضوع تعبیر و تفسیر متن و مقایسه عرضی آثار ادبی مطرح می‌شود، بسیاری از عوامل مؤثر و درگیر نشان می‌دهند که تعبیر و تفسیر آثار ادبی فرایندی پیچیده و بغرنج است که به طرق گوناگون نه تنها زمینه‌های تئوری موضوع، بلکه جنبه‌های زبانی، فرهنگی، واژه‌شناسی، عبارت‌بندی و سبک زبان مورد مطالعه و همچنین چشم‌انداز جهانی، تجربیات زندگی و درک و تصورات خواننده را در بر می‌گیرد. ترکیبی از این عوامل است که موجب می‌شود تعبیر و تفسیر یک فرایند منحصر به فرد و بی نظیر باشد تا جائی که تعامل و ارتباط بین نویسنده و خواننده را می‌توان مشاهده کرد (مازایوا و همکارانش، ۲۰۱۷: ۹۳۱). با توجه به ماهیت آرمان‌گرایی و ضد آرمان، نشانه‌های آرمان‌گرایی را در تمام مقالات علمی و متون فرهنگی از مذهب و داستان‌های غیر قابل باور و رؤیاهای گرفته تا ورزش، موسیقی، عشق و غیره را می‌توان یافت. آنچه در تمام این داستان‌ها به طور مشترک وجود دارد این است که سعی شده سختی‌ها و رنج‌های این جهان به شکل اصولی و اساسی نشان داده شود. به طوری که با توجه بیشتر به عوامل خاص تصویری درست و اساسی از جهان به دست می‌آید (بولد، ۲۰۱۷: ۲).

چنین فرایندی نشان می‌دهد که مقایسه عرضی موضوعات یا تم‌های متفاوت در آثار ادبی به تازگی به یکی از مهم‌ترین منابع پژوهش و تحقیقات علمی تبدیل شده که نظر بسیاری از محققان را به خود جلب نموده و جهت و جلوه‌های جدیدی را به آثار موجود بخشیده است. در این تحقیق نشان داده شده جهانی که هوکسلی آن را تجسم کرده است، شاید برای خوانندگان داستان، جهانی عجیب و غریب باشد و جهانی است که خواننده داستان برای باور آن به قدرت تخیل بالا نیاز دارد. روش این مقاله بر اساس تجزیه و تحلیل محتوی آثار برگزیده «جهان شگفت‌انگیز نو» هوکسلی و «کشتن مرغ مینا» هارپر لیلی است که وجه اشتراک این دو نویسنده را در آرزوی آن‌ها به داشتن

جهان و جامعه فاضله و آرمانی نشان می‌دهد. از این رو در این تحقیق، طرح پژوهشی زیر به کار رفته است.

جدول ۱

وجوه اشتراک		
ایده آل‌ها و اندیشه‌ها	تفکرات مربوط به هستی	
هوکسلی و لی		
موضوع (تم) داستان	انتخاب صحنه	شخصیت پردازی

سؤالات تحقیق

۱. آیا وجه اشتراکی برای وجود مدینه فاضله بین دو نویسنده وجود دارد؟
۲. آیا وجه اشتراکی بین دو نویسنده در خصوص انتخاب عناصر یا مؤلفه‌های داستان وجود دارد؟

پیشینه تحقیق

مقایسه آثار هنری منجر به ظهور ایده‌های نو و لایه‌هایی از معانی می‌شود که اذهان و فکر محققان و خوانندگان را روشن‌تر می‌کند. هرچند ادبیات تطبیقی دانشی بین رشته‌ای است، به هر حال، به متخصصان خود نیاز دارد تا «حوزه‌های متعدد و مختلف این رشته را به جامعه ادبی به صورت روشمند معرفی کنند. اصولاً رسالت ادبیات تطبیقی در ایجاد همین ارتباط و پیوند بین رشته‌هاست. در دانشگاه‌های معتبر دنیا هر روز اهمیت دانش‌های بین رشته‌ای بیش‌تر جلوه‌گر می‌شود» (انوشیروانی، ۱۳۹۳: ۴). «هر کدام در مکتب خاصی قلم می‌زنند [که] البته تقسیم‌بندی‌های متفاوتی برای ادبیات اقلیمی انجام گرفته است» (اصفهانی و نجفی، ۱۳۹۳: ۲۷).

در حالی که مفهوم و واژه مدینه فاضله یا جهان آرمانی اولین بار با انتشار اثر مدینه فاضله سر توماس مور در جهان ادبی در سال ۱۵۰۰ درخشید ولی در آثار تازه‌تری در دهه گذشته یا دهه‌های پیش‌تر، واژه و مفهوم مدینه ویرانه در مقابل آن مطرح شده که ایده‌های جهان فاضله واقعی با مقایسه عرضی عناصر جهان ویرانه به طور واضح‌تر بیان و آشکار می‌شود. دلیل انتخاب این دو اثر نشان دادن این واقعیت است که در بسیاری از

آثار ادبی کلاسیک که در کلاس‌های درس زبان انگلیسی مدارس ارائه می‌شوند، اثر «جهان شگفت‌انگیز نو» هوکسلی و «کشتن مرغ مینا» هارپر لیلی (استووال، ۲۰۱۵) گنجانده شده و نشان دهنده عمق تأثیر موضوعات مورد نظر این داستان‌ها می‌باشد که در مراکز آموزشی سراسر کشور ارائه می‌شوند. بررسی آثار ادبی از منظر المان‌های ادبی و اخیراً از منظر تم روشن‌کننده خیلی از پیام یا پیام‌های مشترک نویسندگان می‌باشد. دو اثر انتخاب شده از منظر تم هدف مشترکی را از حیث مسائل اگزستانسیالیسم دنبال می‌کنند که این مهم در آثار منتخب این دو نویسنده هم از نظر ادبی و هم فلسفی قابل توجه می‌باشد.

مروری بر ادبیات

اخیراً در مرور بر ادبیات، موضوع مقایسه عرضی آثار هنری بسیار مورد توجه قرار گرفته است. در تحقیقات و مقالات ادبیات تطبیقی نشان داده شده که ادبیات یک کشور بر روی ادبیات کشور دیگر تأثیر می‌گذارد (ندا، ۲۰۱۱: ۱۰) که این راهی را برای افزایش این نوع موضوعات فراهم می‌سازد. علیرضا انوشیروانی و سحر غفاری در «بررسی تطبیقی کارکردهای پیش‌نمونه در رمان مدرن» به یکی دیگر از حوزه‌های پژوهش در ادبیات تطبیقی، یعنی بررسی تشابهات و تطور شگردهای ادبی در ادبیات سرزمین‌های مختلف می‌پردازند. شگردپردازی و توجه به فنون داستان‌نویسی در رمان قرن بیستم جلوه و ظهور بیش‌تری داشته و به ابداع ابزارهای بیانی چندی انجامیده است. در نوشته‌ها و ادبیات، مطالب زیادی در خصوص مقایسه آثار متفاوت وجود دارد و محققان زیادی از آن استفاده کرده‌اند، مانند سعیدی و داستایوفسکی (۲۰۱۵)، سعیدی و مارکز (۲۰۱۷) و شولم الیچم و چینوا آشبه (۲۰۱۶). مقالات با این نوع عناوین مورد توجه بسیاری از محققان و نویسندگان قرار گرفته است.

نمونه تازه‌ای از این تحقیق که این واقعیت را نشان می‌دهد بررسی رابطه متقابل بین نظام سلامت و نظام سرمایه‌داری است که در دو قالب ضد آرمانی «هرگز به من اجازه رفتن نده» مارک رومانک (۲۰۱۰) و «بهشت» نیل بلومکمپ (۲۰۱۳) به تصویر کشیده شده است. این دو، ضد آرمان بعضی از آسیب‌هایی که به واسطه تضاد بین طرز فکر

سرمایه داری و اخلاقیات و اصول اخلاقی بر انسان وارد می‌شود را نشان می‌دهند و فساد در نظام سلامت را ناشی از تضاد طبقاتی نشان می‌دهند (گوکا، ۲۰۱۸: ۱). *حیلال کایا* (۲۰۱۸) مدرن بودن را در اثر «دنیای شگفت انگیز نو» هوکسلی و «انستیتو تنظیم ساعت» *تانپینارویو* را مقایسه کرده و *یویاکن دیوید یانگ* (۲۰۱۸) «تأثیر سانسور رسانه‌ها: ۱۹۸۴ یا دنیای شگفت انگیز نو؟» را بررسی نموده است و *ناباکو/کو/دجی* (۲۰۱۷) نیز که گفته است: «آیا زمان آن فرا نرسیده که مدارس دست از آموزش بردارند؟» را با «کشتن مرغ مینا» مقایسه کرده است که توجه محققان و نویسندگان به این موضوع در این سال‌ها و غنی بودن این داستان‌ها و تازگی این نوع مقالات با این نوع عناوین را نشان می‌دهد.

هوکسلی و داستان جهان شگفت انگیز نو

آلدوس هوکسلی، نویسنده انگلیسی اثر «دنیای شگفت انگیز نو» مجموعه‌ای از ایده‌های نو جهان ویرانه یا ضد آرمان در کنار پیشرفت سریع تکنولوژی و پیامدهای آن بر روی زندگی انسان قرن بیستم در عصر مدرن و پسا مدرن به تصویر کشیده و از آن انتقاد کرده است. هوکسلی در این اثر به صحنه پردازی عقده بقا به بهای شبیه سازی انسان و همچنین زمان بین دو جنگ جهانی پرداخته است. شخصیت پردازی در اثر او با ظرافت زیاد صورت گرفته و موضوعات بکار رفته در آن در راستای تبدیل جهان به یک ویرانه است و آشفتگی‌ها و هرج و مرج‌های عظیم در جامعه را نشان می‌دهد که در موضوعات داستان، تناقض‌های زیادی مشاهده می‌شود و داستان، سبک خاص خود را پیدا می‌کند.

هارپر لی و داستان کشتن مرغ مینا

هارپر لی، نویسنده زن آمریکایی، است که عقاید ضد نژادپرستی را در اثر بزرگ خود «کشتن مرغ مینا» از دیدگاه یک دختر بچه به تصویر کشیده تا عقاید خود و موضوع داستان را واضح‌تر نشان دهد. *تام رابینسون* و *تیکوس فینچ*، شخصیت‌های ضد قهرمان و پدر مایالا ایول و جامعه سفیدپوستان، قهرمانان داستان در شهر کوچک میوکامب در

عصر رکود بزرگ هستند که شخصیت‌های دیگر مثل بورادلی پدر مرموز بدون جایگاه و منزلت اجتماعی آقای ایوول، پدر مایال، قاضی، هیأت منصفه، سیاهپوستان و سفیدپوستان معمولی که به طور مستقیم یا غیر مستقیم در رنج و سختی افتاده‌اند در کنار شخصیت‌های اصلی، ایفای نقش می‌کنند. روایت داستان با زبان اول شخص مفرد نقل می‌شود که این انتخاب به طرح و ترتیب و چیدمان داستان خلاقیت و تازگی بیش‌تری می‌بخشد. حوادث مهم، حول محور حوادث کوچک‌تر در سراسر داستان اتفاق می‌افتند که تازگی و ظرافت موضوع را بیش‌تر می‌کند.

بحث

از آنجائی که *آلدوس هوکسلی* شاهد مصیبت و فجایع جنگ جهانی اول بوده، سعی بر آن داشته جهانی را به تصویر بکشد که هیچ‌گونه شباهتی به جهانی که او در دوران زندگی خود تجربه کرده است، نداشته و وحشت و ترس از حکومت‌های دیکتاتوری و امپراطوری‌های مستبد در جهان آن زمان را به تصویر کشیده است. *هارپر لیلی*، شخصاً شاهد رنج‌ها و بدبختی‌های ناشی از نابرابری بین سفیدپوستان و سیاهپوستان بوده که به دلیل نژادپرستی آن زمان و یا زمان‌های قبل، درباره آن زیاد شنیده بود؛ بنابراین، سعی بر آن داشته تا بی‌گناهی و مظلومیت سیاهپوستان را در قالب مرغ مینا به تصویر کشیده و واقعیت احساسات درونی عمیق خود نسبت به بشریت را نشان دهد.

ایده داشتن جهانی برابر، صلح آمیز، جهانی بدون فساد و رنج و خونریزی، جهانی آرمانی یا فاضله برای هر دو نویسنده از دیدگاه خودشان بوده است. با نوشتن این رمان‌ها و خلق اثر هنری، آن‌ها سعی کرده‌اند ایده‌ها و تصورات خود و مردم را با مهندسی تفکر وارونه و بر اساس ذهنیت و تجسم آرزوها و الهامات نشان دهند. پیرنگ یا پلات این دو اثر از همان اول داستان به جهان ویرانه و ضد آرمان جامعه آن زمان پرداخته‌اند. در این راستا، *هوکسلی* رمان را با معرفی یک آزمایشگاه آغاز کرده که در آن افرادی با روپوش‌های سفید مشغول کار خلق انسان هستند و همه مردم از زندگی لوکس و مرفه برخوردارند. رفتار آن‌ها به گونه‌ای است که گویی مخلوقاتی ماشینی هستند که کارهای انسان را انجام می‌دهند. شخصیت‌های داستان، بر اساس کارها و وظایفی که به آن‌ها

محول شده است و بر اساس منصب و موقعیتی که برای آن خلق گردیده‌اند، طبقه بندی شده‌اند. در آنجا از هیچ گونه روابط فامیلی و خانوادگی رایج در جوامع انسانی خبری نیست. به نظر آن‌ها، انسان‌های طبیعی، غیر متمدن و وحشی هستند. لیبی، در ابتدای داستان به معرفی سیاهپوستی به نام، تام رابینسون، می‌پردازد که به اتهام ناروا، به تجاوز به یک زن سفیدپوست محکوم شده است. جنگ بین سفید و سیاه و برتری سفیدپوستان بر سیاهپوستان فقط به خاطر رنگ پوست سفید، رنجش خاطری بدون قدرت انجام هیچ کار را به وجود می‌آورد که در تلاش بی نتیجه و کیلی سفیدپوست، آتیکوس فینچ، در برابر بی‌عدالتی سیستم قضایی سفیدپوستان و آگاهی او از این بی‌عدالتی نشان داده شده است. هر دو رمان، با موضوع سرکوبی و محرومیت آغاز می‌شوند که زمینه را برای انعکاس موضوعات درون ذهن نویسندگان را فراهم می‌کند. در رمان لیبی، اختلاف و تفاوت زیاد بین ضد قهرمان داستان آتیکوس و قهرمان داستان مایال مشاهده می‌شود در حالی که در رمان هوکسلی ضد قهرمان در آخر داستان مشخص می‌شود تا شیطان صفتی و ماهیت شرور انسان‌های طبیعی که منجر به افزایش شگفتی‌های جهان خیالی هوکسلی شده، به تصویر کشیده شود.

تم یا موضوع داستان

اولین و مهم‌ترین بخش تجزیه و تحلیل به موضوع مشترک بین دو رمان مربوط می‌شود. لیبی در اثر خود به موضوع دادگاه و محاکمه که در آن تمام شهر در فرایند محاکمه و دادرسی و پیامد آن نقش دارند، پرداخته است. مردم به شدت بر اثر رفتار و طرز فکر خود آزار می‌بینند زیرا همه به دنبال کسب اهداف و مقاصد مورد نظر خود هستند. موضوع معمول رمان هوکسلی مقایسه زندگی بهتر موجود در جهان آرمانی او با زندگی در جهان وحشی و جهان طبیعی کره زمین است. رفتن مردم از جهان متمدن به جهان وحشی و تجربه آن در واقع نقطه اوج موضوع دو داستان است که هر دو انسان گرفتار در رنج و بدبختی و انسان سردرگم را به تصویر می‌کشند. مقایسه عرضی و انعکاس واقعیت زندگی جاری در این دو جهان موجب شکل‌گیری تفکرات و تجسم جهان فاضله و آرمان‌گرایی می‌شود و منبع الهامات، برای پیش‌بینی زندگی آینده و

تجسم خواننده از جهان و جامعه آرمانی می‌شود که جامعه موجود و جهان واقعی را به چالش می‌کشد. موضوعات حاکم بر نفس و جان دو داستان، این واقعیت را نشان می‌دهد که ردیف شدن حوادث در کنار هم منجر به ورود عقاید و ایده‌ال‌هایی در ذهن و روح انسان می‌شود زیرا در آن جوامع، همه به دنبال قلع و قمع یکدیگر و حصول به خواسته‌ها و امیال خود و مشغول این‌گونه کارها می‌شوند. از این رو، دو نویسنده شخصیت‌های خود را در بدترین شرایط ممکن قرار داده‌اند تا موضوع و تم مورد نظر خود را به دست آورند.

در رمان *هوکسلی*، جان، خوی وحشی‌گری دارد و انسانی شرور است که نمی‌تواند با مشکلات و بدبختی‌های خود کنار بیاید. او مرد جوانی است که شاهد ظلم و ستم‌های دوران خود بوده و وقتی همین فرد به جهان متمدن که جهان ایده‌آل فرضی است آورده می‌شود، در آن به انسان‌ها تحت هیچ شرایطی ظلم و ستم نمی‌شود؛ او سردرگم و متحیر می‌شود و از حوادث عجیبی که در آنجا اتفاق می‌افتد به وجد می‌آید. رفتار سفیدپوستان با سیاهپوستان و ظاهر شدن نشانه‌هایی از ورود مرغ مینا و نوع رویدادها، حوادث از پیش تعیین شده، وقایع و جریان زندگی همه، بستری را برای ظهور اندیشه‌ها و خواسته‌های غلط فراهم می‌کند که باعث رنجش همه می‌شود و موجب بلندپروازی‌ها و جاه‌طلبی‌های انسان می‌گردد. شاید امیدوار است که در قرن بیستم به جهان این درس را بیاموزد که حکومت‌های دیکتاتوری و استبدادی هیچ کاری برای تغییر ساختار فکری، عملی و شخصیتی مردم نکرده‌اند. تکنولوژی‌هایی که به دنبال خود تغییرات شخصیتی و عقیدتی را به همراه آورده‌اند، مورد توجه قدرت‌ها و حکومت‌های غیر دمکرات قرار گرفته‌اند. *هوکسلی* در رمان «دنیای شگفت‌انگیز نو»، به این اشاره کرده است که تکنولوژی موجب تقویت حکومت دیکتاتوری و استبدادی می‌شود و این دو به کمک همدیگر می‌آیند (استراند و کیزر، ۱۵: ۲۰۴). و چنان در تنگاتنگ هم قرار می‌گیرند که جدا کردن آن‌ها با مشکل مواجه می‌شود.

وقتی تصور فرد از خود و ملیت و نژاد خود ضعیف باشد در منجلاب جریان‌ات جهان بیش‌تر فرو می‌رود که به طور ساده می‌توان آن را در تلاش حکمرانان در تشکیل یک نظام تجارت جهانی و زبان و ارز جهانی و غیره مشاهده نمود، که با استفاده از ادبیات و

توجه به ادبیات در کارهای خود روشنفکران را نیز به حمایت از خود وادار می‌کنند. وجه اشتراک دو نویسنده در این موضوعات منجر به نوشتن رمان‌هایی می‌شود که تمام مؤلفه‌های آن در مسیر پرداختن به این نوع موضوعات قرار می‌گیرند. هر دو نویسنده، به دوره زمانی و مکانی خاص اشاره کرده‌اند که موارد مشابه آن در آثار ادبی دیگر نیز بیان شده است. نارضایتی هوکسلی از جهان متمدن خیالی و جامعه آرمانی که او معرفی کرده است، شاید ریشه در ناراحتی او از جنگ جهانی اول و حکومت سرمایه داری و صنعتی شدن جهان و یا آمریکایی شدن جهان داشته باشد (کایا، ۲۰۱۸: ۱۰۰) و یا ممکن است ناشی از مشکلات و رنجشی باشد که حکومت‌های دیکتاتوری و استبدادی، پیشرفت تکنولوژی، سرمایه داری و رسانه‌های جمعی به وجود آورده‌اند.

هارپر لی ماهیت نژادپرستی را در رمان خود به خوبی نشان داده و این موضوعی است که قبلاً شکسپیر در آثار خود به آن پرداخته است. بنابراین خوی وحشی‌گری جان تصویری از آثار قدیمی شکسپیر است و هارپر لی قطعاً موضوعات خود را از آثار شکسپیر اقتباس کرده و این نوع موضوعات در کتاب مقدس نیز آمده است (پارایانو، ۲۰۱۷: ۵۳). انتخاب عنوان رمان «جهان شگفت‌انگیز نو» برگرفته از اثر «طوفان» شکسپیر است و یک نوستالژی در ذهن نویسنده در ارتباط با نظم جهان قدیم و جهان متفاوت فاضله و غیر فاضله است که نویسنده در قرن بیستم در رمان خود به تصویر کشیده است. هارپر لی با استفاده از این روش، اثر خود را پر از موضوعاتی کرده که زمینه‌های عمیق فرهنگی و تاریخی و مذهبی دارند و قدرت تخیل او در استفاده از موضوعات پرهیزگاری و بی‌گناهی با موشکافی دقیق مشخص می‌گردد. به این نمونه‌ها توجه کنید: «لطف می‌کنید این جام را به من دهید؟» (کشتن مرغ مینا، ۱۰۰). این عبارت اشاره می‌کند به شب قبل از به صلیب کشیده شدن مسیح که در یکی از آیات کتاب انجیل آمده است. یا عبارت «آیا شما می‌دانید آقای رادلی پیر غسل تعمیم دهنده‌ای، درست مثل شماس؟ اینطور نیست؟» (اسکوت و دوشیزه مودی، ۴۹). این نشان می‌دهد طبق گفته دوشیزه مودی، باب تیست‌ها، گروهی از مسیحیان افراطی و متعصب هستند که معتقدند هر چیزی که باعث لذت شود، گناه است و در نهایت عبارت «هانت نور جهان است» (اسکوت به عنوان راوی، ۱۳۶).

با تمثیل به صلیب کشیده شدن مسیح، روح بشر با همراهی جان راسکین، اولین موفقیت در جمع را برای ویلیام هانت به ارمغان می‌آورد (بریتانیکا). هوکسلی شگفتی و تنفر روانی خود از جهان مدرن را با زبان برنارد مارکس به تصویر کشیده که بیان می‌کند فهم و بازسازی آنقدر برای من سخت است که گویی ما در سیاره‌ای دیگر و در قرن و زمان متفاوت زندگی می‌کنیم. او سرش را تکان می‌دهد و می‌گوید: «ما در کره خاکی با تمام سختی‌ها، پیری، کهولت سن و بیماری زندگی می‌کنیم که واقعاً قابل درک نیست. من که نمی‌فهم مگر شما به خوبی آن را شرح دهید» (بی ان دبلیو، ۸۳).

دو ضد آرمان در فضای هر دو رمان وجود دارد و نویسندگان آن سعی دارند مدینه فاضله مورد نظر خود را به تصویر بکشند و انتخاب ظریف صحنه پردازی در این دو رمان و موضوع مشترک آن‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۲

موضوع

کشتن مرغ مینا	جهان شگفت انگیز نو
نژادپرستی	تمدن
برتری سفیدپوستان	کنترل و مدیریت جهانی
قوه قضاییه فاسد و نظام های بشردوستی	نقض استقلال فردی و ملی‌گرایی
نابرابری	دیکتاتوری
حاکمیت قدرت در دست سفیدپوستان	اصول و قوانین فورد
برده داری	تأثیر عصر رکود بزرگ
سر درگمی ناشی از ضد آرمان ها	توجه به ضد آرمان‌های موجود
توجه به جهان آرمانی و ایده ال‌های جامعه انسانی	توجه به جهان آرمانی و ایده ال‌های جامعه توتالیتار

صحنه پردازی

بخش دوم، به تجزیه و تحلیل صحنه پردازی هر دو داستان اختصاص یافته، در صحنه پردازی نوعی جهان گمشده نشان داده شده است که با یک سری رویدادها و حوادث در داستان به تصویر کشیده شده‌اند. جامعه، در جهان هوکسلی، شامل زندگی شخصیت‌های داستان با استانداردها و سبک زندگی خاص است و در رمان هارپر لیلی

خشونت شدید نسبت به سیاهپوستان در صحنه پردازی نشان داده شده است که سفیدپوستان رفتار بد و خشنی با سیاهپوستان دارند؛ و سیاهپوستان افرادی پست و بی‌ارزش در نظر گرفته می‌شوند. با بررسی دقیق می‌توان فهمید که با حذف هویت فردی و رفع تضادها و نابرابری‌های جنسیتی، با حذف حریم‌ها و زمان بندی درست جنبه‌های زندگی روزمره، می‌توان اتحاد و حکومتی واحد را به وجود آورد (جونز، ۱۵: ۲۰: ۷). در جهانی که هوکسلی نشان داده، انسان و نیازهای او توسط سیستم حاکم از پیش تعیین شده است و در چنین نظامی منصب‌ها و موقعیت‌ها به طور مشخصی به افراد و اقلیت خاص داده شده که این امر در دفاع اتیکس نمایانگر است. او می‌گوید: «در دعوای بین سفیدها و سیاه‌ها این سفیدها هستند که برنده می‌شوند. سیاه‌ها پوست سیاه دارند و زشت، ولی حقایق زندگی هستند» (ص ۲۳۳).

زمان و مکان در صحنه پردازی این دو رمان منجر به ایجاد موضوعاتی می‌شود که با مؤلفه‌ها و عناصر دیگر داستان ترکیب می‌شود.

با مقایسه عرضی دو رمان جنبه‌های متفاوتی از واقعیت‌های رمان‌ها و دیدگاه‌های متفاوت مشخص می‌شود. اگر قرار گرفتن عناصر رمان در کنار هم با چیدمان عناصر مقایسه شود به طور واضح‌تری می‌توان واقعیت‌هایی از این دو رمان را نشان داد. به عنوان مثال مقایسه اثر «۱۹۸۴» جورج اورول، و «جهان شگفت‌انگیز نو»، می‌توان ملاحظه کرد که *آلدوس هوکسلی* نگرش واضح‌تری از جوامع نشان داده که در آن تکنولوژی تأثیر منفی و ضد بشری دارد، و هنجارها و اصول حاکم بر این جوامع به تدریج منجر به ایجاد رنج و سختی می‌شود و رویدادها و حوادثی برای پیدا کردن ایده آل‌های گمشده مردم باید رخ دهد که شخصیت‌های داستان باید آن را در زندگی خود تجربه، و خوانندگان داستان نیز آن را تجسم کنند تا با پیدا کردن این ایده آل‌ها عزت نفس آن‌ها بالا رود و روش زندگی آن‌ها ارزشمند باشد و شرایط اجتماعی که در گذشته باعث رنج و درد مردم شده نشان داده شود. در کل، رمان *لی* به خوانندگان خود اهمیت قضاوت نکردن دیگران و توجه و ارزش و احترام گذاشتن به فرهنگ و رسوم دیگران را نیز آموزش می‌دهد؛ طوری که انسان‌ها باید از آن درس بگیرند (آسپرا، ۱۷: ۲۰: ۲۵). در رمان «کشتن مرغ مینا» در شهر میکامب نژادپرستی در جامعه نشان داده شده که

سفیدپوستان و سیاهپوستان هر دو از آن تنفر دارند. بیش تر سرکوبها اختصاص یافته به سرکوب سیاهپوستان و افراد سیاهپوست دو برابر افراد سفیدپوست در بند و اسارت هستند. با اینکه گاهی نیاز است توسط یک سفیدپوست پیام‌هایی به غیر سفیدپوستان اعلام شود، ولی تکیه بر شخص دیگر برای رساندن پیام باز هم یک تبعیض نژاد محسوب می‌شود. انسان‌های سیاهپوست در وضعیت و موقعیت بسیار بد و تبعیض آمیز قرار دارند که از منافع زندگی محروم هستند (موشایی‌دی، ۲۰۱۸: ۱۱).

چنین اوضاعی منجر به ظهور عقاید و آرمان‌هایی می‌شود و سپس کارها و اقداماتی با اهداف و جهت خاص صورت می‌گیرند؛ و ایده‌ها و ایده آل‌ها در محیط و جو آشفته فوران می‌کنند.

طرح یا پلات مدرن در این دو اثر با توجه به صحنه پردازی‌های آن‌ها نشان می‌دهد که این نوع شخصیت پردازی، ذهن ما را به این سو می‌برد که «چیزی در جهان ما وجود دارد که باعث می‌شود انسان سرش را از دست بدهد و هرچه تلاش و سعی بکند، کاری از پیش نمی‌برد» (تی کی ام بی: ۲۳۱). در جهان آن زمان منجر به پیدایش جامعه ضد آرمانی شده که مسیری را برای تمایل به ایجاد وضعیت و شرایط بهتر یا جهان بهتر از آن زمان فراهم کرده است. نویسنده نشان می‌دهد، زمانی چنین ایده‌ها و عقایدی به شکل حقایقی در قالب انواع متفاوت ضد آرمانی که نویسندگان و روشنفکران از آن نام می‌برند ظاهر شده‌اند و برای مردم عادی و ساکنین جهان متمدن یا مردم شهر میکامب به دغدغه‌های فکری و روحی تبدیل شده‌اند.

تصویر هوکسلی از جهان نو، پیش بینی اصلاح و بهبود شرایط بد و ناگوار مردم آن زمان در دوره رکود اقتصادی بزرگ در اثر جنگ جهانی است که باعث شده او در ذهن خود جهانی را به تصویر بکشد که هیچ کس در سختی و رنج نباشد، و همه با هم برابر باشند و هیچ کس مشکلات خانوادگی نداشته باشد و هیچ کس دچار شکست و مشکلات عاطفی نشود، و جنگ و درگیری بین کشورها بر سر بهره برداری بیش تر از منابع و اموال یکدیگر وجود نداشته باشد؛ جهانی باشد که همه در آن راضی و خشنود باشند و اصول و قوانین مورد برای همه یکسان باشد و همه شاد و سرخوش باشند و جهانی در صلح، آرامش، سلامت، سعادت، لوکس و در اوج شرف حکمفرما باشد. به طور مشابه، لیبی در

رمان خود واقعیت ناگوار و تهدید حتمی برای بشریت را با ضد قهرمان داستان، اتیکس، به تصویر می‌کشد؛ در جایی می‌گوید: «خود را گول نزنید زیرا همه چیز را بدتر می‌کنید و یک روزی باید خسارت آن را بپردازید و من امیدوارم این خسارت از ناحیه فرزندان شما جبران نشود» (تی کی ام بی: ۲۳۱).

در هر دو رمان، به نوعی رنجش و سختی و مشکلات موجود در جامعه، پرداخته شده است تا نشان دهند که در یک رمان، مشکلات و سختی‌ها ناشی از بحران دوره رکود اقتصادی بزرگ است؛ و در دیگری، ناشی از نژادپرستی در جامعه است. اتیکس سعی می‌کند کودکان خود را از بیماری نژادپرستی مصون نگه دارد زیرا ضربه مهلکی که نژادپرستی به دنبال دارد، برای آن‌ها بسیار دردناک‌تر است (آتکینسون، ۲۰۱۶: ۱۰۲).

دغدغه فکری ادیکس فینچ در اصلاح جهان و زندگی و خانواده‌اش در آن زمان دقیقاً مشابه به تفکر جان در رمان *هارپر لی* است که در قالب وحشی‌گری و در جهان مصنوعی متمدن آن زمان نشان داده شده است. عناصر زمان و مکان در صحنه پردازی، هر دو نویسنده را قادر ساخته است تا ایده آل‌ها و آرمان‌های مورد نظر خود را با زبان شخصیت‌های داستان بیان کنند، به این امید که به زندگی پر مشغله مردم معنا ببخشند.

جدول ۳

کشتن مرغ مینا	جهان شگفت انگیز نو
داستان در شهر میکامب اتفاق می‌افتد که در آن حوادث و رویدادها و اخبار به سرعت منتشر می‌شود. موضوع محاکمه رابینسون بحث داغ ساکنین شهر است. خانه اسرارآمیز رادلی و نگرش‌های تبعیض نژادی و برتری سفیدپوستان و محکومیت سیاهپوستان بر جامعه حاکم است.	داستان در آلاباما در سال ۱۹۳۰ در یک مجتمع و آزمایشگاه انسان سازی با استفاده از تکنولوژی اتفاق می‌افتد. انسان بر اساس یک نوعی جنین با ویژگی خاص خلق می‌شود تا شغل و حرفه خاصی را انجام دهد و زندگی لذتبخش و سراسر شغف بدون داشتن خانواده و بدون درد و رنج و بدون گذشته یا آینده را داشته باشد و از زندگی فعلی خود کاملاً لذت ببرد. موقعیت و مقام شغلی نیز از طریق سیستم به افراد داده می‌شود.

شخصیت پردازی

در کنار تناقض دنیای وحشی و دنیای متمدن در رمان هوکسلی و جامعه سفیدپوستان و سیاهپوستان در اثر هارپر لیلی، در کنار صحنه پردازی، عناصر دیگر دو رمان که وجه اشتراک دو نویسنده را در جست‌وجوی جامعه و جهان آرمانی و فاصله نشان می‌دهند، به جدال و نزاع شخصیت‌ها و دلایلی که موجب بوجود آمدن این نزاع‌ها می‌شوند، مربوط می‌گردد. هوکسلی تمام شخصیت‌ها را با شکلی متجانس، طرز فکری یکسان، و امیال و نگرش یکسان به مرگ و زندگی خلق کرده است تا احساسات آن‌ها با نشاطی که از مصرف قرص‌های شیمیایی و تعلیم اصول و ایده آل‌های بوجود آمده از نزدیک مشاهده شود؛ و وقتی بهتر به تصویر کشیده می‌شود که این شخصیت‌ها به جهان و جامعه غیر متمدن و وحشی وارد می‌شوند و سختی‌ها و ناکامی‌های زندگی و شکست‌های عاطفی، شرایط نامساعد زیادی را تجربه می‌کنند و در ذهن خود نیاز به داشتن عقاید و تفکرات درست را تجسم می‌کنند. از این رو، وقتی دوباره به جهان متمدن برمی‌گردند وضعیت جهان مصنوعی خود را خوب و عالی می‌پندارند.

شخصیت‌هایی که در طبقات اجتماعی متفاوت خلق شده‌اند، افرادی از طبقات متفاوت هستند که نشان می‌دهند لذت بیش‌تر از زندگی با رعایت و پیروی از اصول فورد در جهان ساختگی به‌دست می‌آید. با این نوع شخصیت پردازی، هوکسلی جهانی را به تصویر می‌کشد که ساکنان آن به دست انسان با مهندسی ژنتیک و در آزمایشگاه ساخته شده‌اند که بسیار متفاوت از انسان‌های طبیعی عمل می‌کنند.

او با این نوع شخصیت‌پردازی هشدار می‌دهد که این گونه رفتار و برخورد انسان با حیوانات و گیاهان باعث می‌شود زندگی انسان به شکل یک زندگی آرمانی طبیعی پسا مدرن در آینده تبدیل شود و این واقعیت از این نوع شخصیت پردازی مشخص می‌شود؛ اگرچه همه مردم به لذت بردن از زندگی نیاز دارند و این نیاز با هدایت و کنترل دقیق جامعه برطرف می‌شود، ولی باز ضد قهرمان رمان، خودکشی می‌کند و به نظر می‌رسد این به خاطر نیازهای عمیق‌تری باشد که در روح و روان انسان بوده و سرکوب شده‌اند (آنتونی، ۲۰۱۷: ۲۰۷). تکنیک هوکسلی در شخصیت پردازی و خلق انسان در آزمایشگاه توسط انسان، بسیاری از وقایع و حوادث بر سر راه انسان در زمان گذشته را

نشان می‌دهد و قوانین کلی در سراسر جهان برای همه وضع می‌گردد و توسط نظام مشخصی به دقت رعایت آن کنترل می‌شود؛ قوانین برای همه است که یکسان بودن آن برای همه در بدنه اجتماعی جامعه باعث می‌شود شعار "همه به هم تعلق دارند" (بی ان دبلیو: ۱۳۷) نشانگر فروپاشی فردگرایی و تبعات آن در جامعه جهانی شود (هامامرا، ۲۰۱۷: ۱۴). خلق جهان بربر و غیر متمدن همراه با تمام نشانه‌های بربریت در آن و خلق جهان متمدن با تمام کمالات در آن در واقع توانایی هوکسلی در ایجاد این صحنه‌های متفاوت و متناقض را نشان می‌دهد که تماشای انسان‌ها در جهان غیر متمدن و بربر موجب مقایسه بهتر با آثار نویسندگان دیگر می‌شود. آنچه هارپر لی سعی بر آن داشته تا از جامعه زمان خود بیرون بکشد، به شکل جامعه آرمانی و فاضله هوکسلی درآمده است.

هارپر لی شخصیت‌های داستان را طبق اصول نژادپرستی سیاه و سفید تقسیم کرده که موقعیت آن‌ها در جامعه توسط قوانینی مشخص می‌شود و این قوانین نیز به نفع سفیدپوست‌ها وضع شده است. تمام مسئولین جامعه و قضات دادگاه‌ها از بین سفیدپوستان انتخاب شده‌اند که سیاهپوست‌ها را انسان‌های پست‌تر می‌پندارند و موجب رنج و سختی سیاهپوستان و در نهایت منجر به ناکامی‌های نهایی آن‌ها می‌شوند. این سرنوشتی است که به واسطه قوانین سفیدپوستان برای آن‌ها رقم می‌خورد. در رمان «کشتن مرغ مینا» از یک سمت تام رابینسون، و از طرف دیگر مایال و اتیکس فنچ و قاضی تیلور و ایول و بورادلی و بسیاری از شخصیت‌های دیگر، بر اساس رنگ پوست و عقاید نژادپرستی طبقه بندی شده‌اند.

از همان ابتدا، موضوع نژادپرستی که در کل شهر میکامب حاکم بوده موجب ناراحتی و مخالفت روشنفکران سفیدپوست و سیاهپوست بوده است. نژادپرستی را حتی در کودکانی مانند جم و اسکوات نیز می‌توان مشاهده کرد، و باعث شده است نویسنده رمان داستان را از زبان دختر بچه‌ای به نام اسکوات روایت کند که این باعث بیش‌تر شدن تازگی و شگفتی داستان می‌شود که در شخصیت پردازی و انتخاب دیدگاه به نقطه اوج می‌رسد. نویسنده شخصیتی مثل بورادلی را در داستان آورده که ظاهراً هیچ گونه منزلت اجتماعی ندارد و تقریباً در اواخر داستان، او کودکان اتیکس را نجات می‌دهد و از

محاکمه شدن برای قتل ایول رهایی پیدا می‌کند؛ و این نشان می‌دهد موضوع اصلی داستان نژادپرستی با انتخاب تکنیکی شخصیت‌ها به خوبی به تصویر کشیده شده است. هارپر لیلی و هوکسلی، هر دو شخصیت‌هایی را انتخاب کرده‌اند که در سطح پایین جامعه آمریکا یا جوامع دیگر قرار دارند که به خوبی این نوع مشکلات موجود در سراسر جهان را نشان می‌دهند. دو نویسنده، ضد قهرمان‌هایی را خلق کرده‌اند؛ به گونه‌ای که از وضعیت این ضد قهرمان‌ها بتوانند موضوعات مورد نظر خود را به وجود آورند. جست‌وجوی جهان آرمانی و مدینه فاضله توسط هوکسلی شاید برای اجتناب از جوامع آرمانی نادرست و غلط در آینده باشد و شاید برای گریز از پدیده‌ای باشد که به نام انسانیت در زمان حال رواج یافته است.

جدول ۴

شخصیت پردازی

کشتن مرغ مینا	دنیای شگفت انگیز نو
تام رابینسون، سیاهپوستی در شهر میکامب است که بی گناه به تجاوز به یک زن جوان سفیدپوست محکوم شده است. سرانجام هنگام فرار از دست نگهبان با شلیک گلوله کشته می‌شود. او می‌دانست بی‌گناه محکوم شده و زندگی بی‌گناهی داشته است.	ضد قهرمان رمان، برنارد مارس، فردی است که در آزمایشگاه با مهندسی انسان خلق شده و انسانی مصنوعی است او خصوصیات مخصوص خود را به خاطر بوجود آمدن برخی اشکالات در طول فرایند خلقت دارد و باعث شده شبیه به بسیاری از افراد دیگر در جهان متمدن به شکل یک قهرمان اصلی نباشد.
اتیکوس فینچ، انسانی بشردوست و وکیلی سفیدپوست است که از رابینسون دفاع می‌کند. مایال ایول شاکلی و تام رابینسون را به تجاوز به خود متهم نموده است.	جان که خوی وحشی گری دارد در آزمایشگاه به شکل طبیعی از مادری به نام لیندا متولد شده است.
بورادلی، نیز فردی بی‌گناه است که منزلت اجتماعی ندارد و در جامعه همه او را یک فرد ولگرد می‌دانند.	توماس، انسانی طبیعی است که به طور طبیعی متولد شده و سپس به عنوان یک قهرمان در جهان متمدن وارد می‌شود.
اسکووات دختر بچه و راوی داستان است. آقای ایول، نیز نهایت سعی خود را برای متهم کردن تام رابینسون انجام می‌دهد.	لیندا از رفتار عجیب و غریب برنارد مارکس متعجب می‌گردد.
	مصطفی موند، یکی از ده رهبر جهان است که یک ضدقهرمان برای افرادی است که که گرایش به

	جهان طبیعی و وحشی دارند. لیندا، عضوی از جهان متمدن است که بیش‌تر دوران کودکی‌اش را در جهان وحشی سپری کرده و بنابراین هر دو جهان وحشی و جهان متمدن را تجربه کرده است.
--	--

تجزیه و تحلیل نهایی

وقتی دو اثر ادبی با توجه به سمت و سوی خاص موضوعاتشان مقایسه می‌شوند، می‌توان ایده‌های نو و اصول مشترک در این دو اثر را مشاهده کرد. هدف از جست‌وجوی مدینه فاضله توسط هوکسلی و لیبی پاسخ به این سؤال بوده که تا چه حدی عناصر جامعه آرمانی و جامعه ضد آرمانی با هم تعامل دارند و پیامدهای چنین تعاملی چیست؟ (بارتولون، ۲۰۱۸: ۲). این مقاله به این موضوع پرداخته است که وقتی نویسنده رمان در کلام و زمینه اثر خود از روش ادبیات جامعه ضد آرمانی استفاده می‌کند یک سری موضوعات ارزشمندتر را برای تحقیق و پژوهش علمی مشکلات جامعه مدرن فراهم می‌سازد که یافته اصلی این مقاله قلمداد می‌شود. پاسخ به این سؤال که چرا این دو رمان در مدارس نیز ارائه می‌شوند؟ شاید این باشد که خوانندگان این دو رمان در جهان ضد آرمان رمان‌ها بتوانند یک جهان فاضله و آرمانی مشابه خاص را در داخل جهان پسا مدرن خود مشاهده کنند.

با خواندن این مقاله ما تصور می‌کنیم به سمت جهان شگفت‌انگیز نو که هوکسلی در شاهکارش آن را به تصویر کشیده پیش می‌رویم، و یا فکر می‌کنیم آیا قبلاً در جهان ضد آرمان زندگی کرده‌ایم؟ شاید متعجب شوید که این جامعه‌ای است که ما آن را برای خود و کودکانمان و نسل آینده می‌خواهیم و آرزوی داشتن آن را داریم (فونتسیلا، ۲۰۱۸: ۶).

نتیجه بحث

با مقایسه عرضی آثار ادبی، اساساً وجه اشتراک زیادی که بین نویسندگان، آثار آن‌ها، کشورها و دولت‌ها وجود دارد، نشان داده می‌شود. دو نویسنده، سعی بر آن داشته‌اند تا ویژگی‌های زندگی انسان‌ها در جهان مدرن و پسامدرن را نشان دهند و قطعاً ذهن

محققان به این موضوع کشیده می‌شود که بررسی آثار هنری باعث می‌گردد تا ادبیات و کشورها به هم نزدیک‌تر شوند و جایگاه ادبیات و هنر نزد انسان بالاتر رود. دو نویسنده، در نشان دادن روند جاری زندگی در جامعه زمان خود و خواسته‌های حکومت‌های آن زمان وجه اشتراک دارند، و جست‌وجوی زندگی و جامعه آرمانی دو نویسنده نیز از یک سو دغدغه‌های فکری و ناراحتی‌های مردم آن زمان را نشان می‌دهد و از سوی دیگر، وظیفه آن‌ها در انجام تعهدات هنری خود را گوشزد می‌نماید. هر دوی آن‌ها، سعی داشته‌اند تا حوادث زندگی زمان خود را نشان دهند و آثار آن‌ها نشانه‌ها و مشخصه‌های جامعه آرمانی را به محققان و خوانندگان نشان می‌دهد.

کتابنامه

طاها، ندا. ۱۳۹۰ش، *ادبیات تطبیقی*، تهران: انتشارات فروزانفر.

منابع انگلیسی

- Anthony, Marcus. «The New China: Big Brother, Brave New World or Harmonious Society». *Journal of Futures Studies*. 2007. 11.4. 15 – 40.
- ÁSPERA RIVERO, SARA. 2017. Teaching English through Literature: Using *To Kill a Mockingbird* to Consolidate Reading Skills in the EFL Classroom, *Universidad De Jaén*.
- Atkinson, E. Robert. «Growing Up With Scout And Atticus: Getting From *To Kill A Mockingbird* Through *Go Set A Watchman*». *Duke Law Journal Online*. 2016. 65. 95-125.
- Bartolone, Giulia. 2018, *the tension between Utopia and Dystopia under late capitalism: control, alienation and resistance in “Mr. Robot” and “Black Mirror”*. Unpublished MA Thesis, Leiden University.
- Bould, M. 2017, *Between the sleep and the dream of reason: Dystopian science fiction cinema*. In: *Rother, R. and Schaefer, A., eds. Future Imperfect: Science Fiction Film*. Bertz/Fischer Verlag, pp. 42-63. Retrieved from: <http://eprints.uwe.ac.uk/>
- Fontecilla, H. Blasco. “*Postmodernity, addictive societies, cannabis and suicidal behavior: Towards a brave new world*”. Hilario -. *ADICCIONES*, 2018. 30.1. 3-8.
- Gacka, Joanna. «*The Rhetoric of Healthcare Inequality in Capitalist Classed Societies: Blomkamp’s and Romanek’s Dystopian Visions*». *Res Rhetorica*, 2018. 5.1. 52-63.
- Hamamra, Bilal Tawfiq. «*A Foucauldian Reading of Huxley’s Brave New World Article in Theory and Practice in Language Studies*». 2017. 7.1.12-17
- Harris, Samuel N. 2015. *American Dreams and Dystopias: Examining Dystopian Parallels in The Great Gatsby and To Kill a Mockingbird*, Unpublished Master Thesis. Liberty University.
- Jones, Adam. 2015. *Give Me a Viking Funeral: Fighting Ideology with Ideology in the Dystopia of V for Vendetta*. Unpublished Thesis. The University of Utah.
- Jernej, A. Prodnik. 2014. *The Brave New Social Media: Contradictory Information and Communication Technologies and the State-Capitalist Surveillance Complex*. Teorija In Praksa Let.
- Kaya, Hilal. 2018. «*The Modern in Huxley’s Brave New World and Tanpinar’s The Time Regulation Institute*». *AGATHOS*. 2018. 9.1. 99-114.
- Mazaeva, Tatiana Victorovna & Aydarova, Alsou Mirzayanovna. 2017. «*Different approaches to the interpretation of a literary work*». *Revista Publicando*. 2017. 4.1. 930-937.
- Moshayyadi, Maryam. 2018. *Singing Louder than a Mockingbird*. Unpublished MA Thesis. Linnaeus University.
- Paravano, Cristina. 2017. *Shakespeare & Contemporary Culture. The guy who wrote Romeo and Juliet’’: Shakespeare and Young Adult fiction*. Università degli Studi di Milano.
- Stovall, T. Rene’ E. 2015. *To Kill A Mockingjay: An Ideological Criticism of The Hunger Games*. Unpublished MA Thesis. West Texas A&M University.
- Strand, Roger & Kaiser, Matthias. 2015. *Report on Ethical Issues Raised by Emerging Sciences and Technologies*. Report written for the Council of Europe, Committee on Bioethics by Centre for the Study of the Sciences and the Humanities, Norway: University of Bergen.

مقالات

انوشیروانی، علی رضا. ۱۳۹۳ش، «چشم انداز ادبیات تطبیقی»، ادبیات تطبیقی، شماره ۱۰، صص ۸-۳.

خاقانی اصفهانی، محمد و حسن نجفی. ۱۳۹۳ش، «بررسی تطبیقی رمان جای خالی سلوچ محمود دولت آبادی و داستان‌های کوتاه مارون عبود از دیدگاه ادبیات اقلیمی»، کاوشنامه ادبیات تطبیقی، سال چهارم، شماره ۱۵، صص ۲۵-۴۷.

در جست‌وجوی مدینه فاضله؛ نگاهی تطبیقی به آثار منتخب هارپر لی و آلدس هاکسلی/۲۶۷
